Războiul de pe Nistru și separatismul transnistrean: narațiuni contradictorii

Ludmila COADĂ

Abstract

The separatist conflict in the eastern districts of the Republic of Moldova – the premises and sources that fueled it, the events it has provoked over the years, the 1992 war and other various related topics generate diverse and contradictory narratives among interested political actors. The rhetoric of Chisinau, Tiraspol and the Kremlin denotes opposed visions and positions. While in Chisinau officials talk about the independence and territorial integrity of the Republic of Moldova, internationally recognized in 1991, in Moscow and on the left bank of the Nistru they make arguments to justify the actions undertaken by Tiraspol separatists over the past three decades to create and consolidate the so-called Transnistrian „statehood" – existing *de facto*, but not recognized by anyone internationally.

This study focuses on the investigation of the political discourse on the protracted conflict over Transnistria. It examines, in particular, those aspects of the mentioned subject that are addressed more often in the narratives of the representatives of power and that dominate political debates, including the contexts and premises of the conflict, the 1992 war on the Nistru river, the role of the 14th army and the Russian military in the armed conflict, direct participants and stakeholders, and the presence of Russian troops and military equipment in the eastern districts of the Republic of Moldova. At the same time, the article mainly analyses statements and narratives of the heads of states (in the case of the Transnistrian region - of the pseudo-head of the separatist regime), but also some representatives of other state institutions and political parties, their position toward Transnistria's secessionism over the years.

Keywords: the Republic of Moldova, Territorial integrity, Separatist regime, The Nistru War, Political narratives.

Introducere

Apariția și perpetuarea problemei secesionismului în raioanele de est ale Republicii Moldova a generat, de-a lungul timpului, narațiuni diverse și contradictorii în rândul actorilor politici interesați. Retorica Chișinăului, pe de o parte, și a Moscovei și Tiraspolului, pe de altă parte, denotă poziții și scopuri diametral opuse. La Chișinău se vorbește despre independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova – recunoscută internațional în 1991. Kremlinul și administrația regimului separatist transnistrean inventează argumente pentru a legitima acțiunile și procesele organizate în stânga Nistrului, de mai bine de

trei decenii, în direcția creării și consolidării așa-numitei „statalități" transnistrene – existente de facto, dar nerecunoscute de nimeni pe plan internațional. Divergența de viziuni și interese ale părților implicate ține conflictul transnistrean departe de soluționare.

Prezentul articol se axează pe analiza discursului politic referitor la problema transnistreană. Baza și sursele pentru cercetare au constituit-o declarațiile și narațiunile șefilor de stat (în cazul regiunii transnistrene – a pseudo-șefului regimului separatist), dar parțial și ale altor reprezentanți ai vârfurilor puterii, cât și ai unor partide politice, urmărindu-se poziția acestora în raport cu Transnistria pe parcursul anilor. Studiul vizează un șir de aspecte ale problemei transnistrene, în special cele conexe războiului de pe Nistru din 1992 și urmărilor acestuia, care sunt abordate frecvent în narațiunile reprezentanților puterii și domină dezbaterile politice la această temă. Astfel, sunt examinate narațiunile oficiale referitoare la contextele apariției separatismului în Republica Moldova și premisele conflictului transnistrean; declanșarea războiului de pe Nistru, rolul Armatei a 14-a și a militarilor ruși și prezența militară rusă în raioanele de est ale RM, participanții direcți și părțile interesate. Se analizează conținutul narațiunilor, termenii utilizați, formulările contextuale, încerându-se sesizarea cazurilor în care narațiunile au caracter constructiv și informativ și, viceversa, când acestea au un conținut fals și scop de dezinformare.

Separatismul transnistrean: contextele manifestării

Contextele apariției separatismului transnistrean, războiul de pe Nistru din 1992, părțile aflate în conflict constituie câteva dintre subiectele narate diferit la Chișinău, pe de o parte, la Tiraspol și Moscova, pe de altă parte. Deși separatismul a apărut și s-a manifestat în stânga Nistrului, Chișinăul nu este prea hotărât în a le imputa Tiraspolului și Moscovei tentativele de dezbinare a statului Republica Moldova. În schimb, reprezentanții regimului separatist, susținuți de Kremlin, au un discurs constant toxic la adresa Chișinăului, acuzându-l de intoleranță și agresiune împotriva așa-numitului „popor și stat transnistrean".

Astfel, pseudo-liderii din stânga Nistrului, vorbind despre contextele și cauzele conflictului transnistrean menționează că acesta a început la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut, „când elita moldovenească, susținută de o parte a oamenilor orientați spre vest, a ales vectorul occidental", în timp ce în raioanele de est „oamenii au ales direcția estică"[1]. Totuși, cel mai frecvent, la Tiraspol se face referire la legislația adoptată de Chișinău. Actualul așa-zis șef al administrației

[1] „Vadim Krasnoselski vstretilsea s jurnalistami rossiiskogo telekanala NTV", 4.12.2020. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/ntv.html (accesat: 2.03.2021).

transnistrene, Vadim Krasnoselski, invocă drept motiv al conflictului legile Sovietului Suprem al RSSM din 31 august 1989 prin care limba moldovenească revenea la grafia latină și devenea limbă de stat[2]. Deși, este știut faptul că la Tiraspol activizarea mișcării „pentru apărarea drepturilor populației rusofone" începuse încă de la sfârșitul anului 1988, înainte de adoptarea legislației lingvistice[3]. Liderul regimului separatist afirmă că „stânga Nistrului – actuala Transnistria – a cerut acordarea unui statut egal limbii ruse, ceea ce Moldova a respins categoric", fapt pe care îl califică drept un refuz dat oamenilor în exercitarea „dreptului de a-și vorbi limba maternă"[4]. Vadim Krasnoselski „uită" intenționat că limbii ruse i s-au acordat garanții legale și că aceasta continua să fie folosită pe teritoriul republicii ca limbă de comunicare interetnică[5], astfel că vorbitorii de limbă rusă nu aveau temei să protesteze. „Proteste" au avut, totuși, loc pe parcursul anului 1989, atât în contextul discutării, la Chișinău, a proiectelor lingvistice, cât și după intrarea în vigoare a acestora. Pretextul lingvistic a prevalat și la organizarea, ilegală, de către forțele separatiste, a unui șir de referendumuri în unele localități din stânga Nistrului în vederea formării așa-zisei Republici Autonome Sovietice Socialiste Nistrene. Primele astfel de referendumuri neconstituționale au avut loc la Râbnița la 3 decembrie 1989, apoi Tiraspol – 28 ianuarie 1990, Rașcov – 25 martie 1990, unde, conform datelor prezentate de regimul separatist, majoritatea participanților – 91,3%; 96%; 95,7%[6] – s-ar fi pronunțat în favoarea aderării localităților lor la noua entitate politică proiectată.

La o distanță de circa trei decenii de la acele evenimente, Vadim Krasnoselski „justifică" separatismul transnistrean ca fiind o reacție de răspuns la acțiunile Chișinăului. Acesta afirmă că inclusiv Declarația Suveranității RSSM din 23 iunie 1990 și Declarația de independență a Republicii Moldova din 27 august 1991 – care califica drept nul pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele poli-

---

[2] „Komentarii Vadima Krasnoselskogo rossiiskomu izdaniiu «Parlamentskaia gazeta» otnositelno vâskazâvanii moldavskih doljnostnâh liț o pricinah konflikta i razveazâvanii voinî 1992 goda", 03.03.2021. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/kommentariy-vadima-krasnoseljskogo-rossiyskomu-izdaniyu-parlamentskaya-gazeta-otnositeljno-viskazivaniy-moldavskih-doljnostnih-lits-o-prichinah-konflikta-i-razvyazivanii-voyni-1992-goda.html (accesat: 4.03.2021).

[3] Ion Costaș, *Transnistria, 1990-1992: Cronica unui război „nedeclarat"*. București: Editura RAO, 2012 , p. 29.

[4] „Komentarii Vadima Krasnoselskogo rossiiskomu izdaniiu «Parlamentskaia gazeta»", *idem*.

[5] Legea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești „Cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești", *Literatura și arta*, 7 septembrie 1989.

[6] „25 let nazad tiraspolciane vâskazalisi za sozdanie gosudarstvennogo obrazovania na territorii Pridnestrovia". https://novostipmr.com/ru/news/15-01-28/25-let-nazad-tiraspolchane-vyskazalis-za-sozdanie-gosudarstvennogo (accesat: 24.02.2021).

tico-juridice ale acestuia și, astfel, ilegală crearea RSSM – au servit drept „bază legală clară pentru autodeterminarea poporului transnistrean". El continuă să declare că „parlamentul moldovean (și nu poporul transnistrean) a distrus integritatea RSS Moldovenească"[7]. Astfel, Krasnoselski are același discurs, specific Tiraspolului de ani buni, de blamare a autorităților moldovene, cărora le incriminează „separatismul... și despărțirea republicii de URSS", „naționalismul primitiv", susținerea „organizațiilor extremiste, care ar fi încălcat drepturile populației vorbitoare de limbă rusă"[8] etc.

Separatiștii de la Tiraspol au propulsat dinamic și consecvent ideea „autodeterminării" regiunii estice. Aceștia au convocat, la 2 iunie 1990, în s. Parcani, un așa-zis prim congres al deputaților tuturor nivelurilor. Alexandr Korșunov, actualul șef al presupusului Soviet Suprem al autoproclamatei Republici Moldovenești Nistrene (RMN) – într-o adresare către deputații acelui prim congres – afirma că prin „Declarația privind dezvoltarea socială și economică a Transnistriei", aprobată la acea întrunire, s-au pus bazele viitoarei RMN, și mulțumea, în același timp, deputații pentru că au „apărat dreptul transnistrenilor de a vorbi limba maternă"[9]. La 2 septembrie 1990, a urmat un al II-lea pretins congres extraordinar al deputaților poporului de toate nivelurile a Transnsitriei, desfășurat la Tiraspol. Atunci s-a adoptat *Declarația cu privire la formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Nistrene*[10] cu capitala în orașul Tiraspol în cadrul URSS, denumire schimbată, la 5 noiembrie 1991, în RMN. Deputații „explicau" și ei crearea entității separatiste ca fiind o reacție la „activitatea legislativă antidemocratică a Sovietului Suprem al RSS Moldova"[11].

La Chișinău, evenimentele care aveau loc în stânga Nistrului la începutul anilor '90 și acțiunile Tiraspolului au fost condamnate. S-a declarat

---

[7] „Komentarii Vadima Krasnoselskogo rossiiskomu izdaniiu «Parlamentskaia gazeta»", *idem*.

[8] „Pridnestrovie dokazalo svoiu sostoiatelnost", 02.09.2020. https://www.pnp.ru/politics/pridnestrove-dokazalo-svoyu-sostoyatelnost.html (accesat: 15.03.2021).

[9] „30 let nazad sostoialsea I siezd deputatov vseh urovnei" 02.06.2020. http://vspmr.org/news/supreme-council/30-let-nazad-sostoyalsya-i-syezd-deputatov-vseh-urovney.html (accesat: 3.03.2021).

[10] „Declarația cu privire la constituirea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Nistrene". In: *Conflictul transnistrean. Culegere de documente și materiale, vol. I (1989-1993),* ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea (Chișinău: Lexicon-Prim, 2012) p. 144-148; Rezoluția Congresului II extraordinar al deputaților poporului de toate nivelurile din regiunea transnistreană, 2 septembrie 1990. In *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 153-156.

[11] „Declarația Congresului II extraordinar al deputaților poporului de toate nivelurile din Transnistria adresată Sovietului Suprem al RSS Moldova și Președintelui Sovietului Suprem al RSS Moldova M. Snegur", 2 septembrie 1990. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 149.

ilegală organizarea referendumurilor, dat fiind că se încălca Constituția și legislația în vigoare a RSSM[12]. A fost criticată organizarea așa-zisului Congres din iunie de la Tiraspol, mai ales că „oficial s-a anunțat despre o adunare a deputaților, dar pe parcursul desfășurării acesteia, la insistența unor deputați, s-a decis a considera întrunirea drept congres", dar și hotărârile luate, în care se atestă „tendințe ale separatismului și se încearcă crearea unei autonomii transnistrene..."[13]. Sovietul Suprem al RSS Moldovenești a calificat congresul deputaților regiunii nistrene drept neautorizat, iar deciziile acestuia – nelegale, contravenind Constituției RSS Moldovenești[14]. Autoritățile chișinăuiene au declarat și așa-zisul Congres al II-lea al deputaților Sovietelor de diferite niveluri din 2 septembrie de la Tiraspol drept „un organ anticonstituțional" și „nule hotărârile cu privire la proclamarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Nistrene"[15]. S-a luat poziție și față de alegerile 22-25 noiembrie 1990 pentru pretinsul Soviet suprem al autoproclamatei republici din stânga Nistrului, care au fost declarate nule, dat fiind faptul că, prin organizarea lor, separatiștii transnistreni au încălcat Constituția și legislația RSS Moldova[16].

Declarațiile și deciziile Chișinăului vis-s-vis de acțiunile întreprinse de Tiraspol nu au putut opri planurile separatiștilor și ale Moscovei de a constitui așa-zisa „statalitate" în stânga Nistrului și a slăbi, astfel, Republica Moldova. Dat fiind faptul că Kremlinul a avut de la bun început o poziție părtinitoare în raport cu Tiraspolul, provocând și susținând măsurile întreprinse în raioanele

---

[12] „Hotărârea Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești „Cu privire la încălcarea legislației constituționale de către Sovietul orășenesc Râbnița de deputați ai poporului din RSS Moldovenească", 13 noiembrie 1989. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, 105-106; Hotărârea Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldova din 5 iulie 1990 „Cu privire la activitatea anticonstituțională a Sovietelor orășenești Bender, Râbnița, Tiraspol și a Sovietului raional Râbnița de deputați ai poporului din RSS Moldova. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 139-143.

[13] „Hotărârea Sovietului Suprem al RSS Moldovenești privind situația social-politică din raioanele din stânga Nistrului ale RSS Moldovenești", 5 iunie 1990. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 126.

[14] „Hotărârea Sovietului Suprem al RSS Moldovenești privind situația social-politică din raioanele din stânga Nistrului ale RSS Moldovenești", 5 iunie 1990. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 127.

[15] „Hotărârea Sovietului Suprem al RSS Moldova nr. 247 Cu privire la congresul II extraordinar al deputaților Sovietelor de diferite niveluri din unele localități nistrene", 2 septembrie 1990. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 156.

[16] „Hotărârea Sovietului Suprem al RSS Moldova Cu privire la invalidarea alegerilor din pretinsa republică sovietică socialistă moldovenească nistreană", 27 noiembrie 1990. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 183.

de est ale RSSM de atunci, Chișinăul făcea deseori apel la președintele URSS, Mihail Gorbaciov, atenționându-l despre intensificarea tendințelor separatiste în republică și despre necesitatea întreprinderii unor eforturi comune, coordonate – dintre centru și republicile unionale – în vederea stabilizării situației în țară[17]. Gorbaciov, însă, preocupat de menținerea URSS-ului, s-a pronunțat, tendențios, asupra subiectului: „Integritatea Moldovei s-a pomenit în pericol. O astfel de evoluție a evenimentelor trezește neliniște și îngrijorare... În sfera fină și delicată a relațiilor interetnice s-au acumulat probleme. Însă ele pot fi rezolvate în mod fructuos numai în baza legii, menținerii integrității republicii... O garanție sigură în acest sens poate fi uniunea reînnoită a statelor suverane"[18]. Interesele lui Gorbaciov nu corespundeau cu cele ale Chișinăului, ba din contra, în condițiile pierderii influenței asupra republicii, era gata să utilizeze orice instrument, inclusiv arma separatismului, pentru a o „convinge" să rămână în componența URSS. De aceea, la ani distanță de la evenimentele începutului anilor '90, Mircea Snegur declară că separatismul de la Tiraspol a avut sorți de izbândă doar datorită Moscovei. Acesta afirmă că atunci când delegația de la Chișinău a refuzat să semneze Tratatul unional, Gorbaciov ar fi declarat: „Mircea, dacă nu semnezi Tratatul, vei avea republică transnistreană, republică găgăuză, și alte vreo trei"[19].

Poziția Moscovei față de separatismul tiraspolean este echivalentă cu cea a Tiraspolului și prin care Chișinăul e învinuit de naționalism și de declanșare a războiului de pe Nistru. În timpul unei vizite la Tiraspol, în aprilie 1992, vicepreședintele rus A. Ruțkoi declara că „Republica Transnistreană a fost, este și va fi; că apariția ei exprimă voința oamenilor care locuiesc acolo și că nimeni nu are dreptul să-i ucidă pentru asta[20]. În 2010, când președintele interimar al RM, Mihai Ghimpu, îi decora cu Ordinul Republicii pe membrii „grupului Ilașcu", Ministerul de Externe al Rusiei comenta că „decorarea „grupului Ilașcu" este o justificare a acțiunilor naționaliștilor în războiul

[17] „Apel al Sovietului Suprem al RSS Moldova adresat președintelui URSS și Sovietului Suprem al URSS", 6 iunie 1990. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 128-129.

[18] „Apel al Președintelui Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste către poporul Moldovei", octombrie 1990. In *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 170.

[19] „Combatanți și politicieni cer calificarea evenimentelor din 1992 drept Război pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a R. Moldova", 20.02.2007. https://www.ipn.md/ro/combatanti-si-politicieni-cer-calificarea-evenimentelor-din-1992-drept-razboi-pe-7965_963628.html (accesat: 25.03.2021).

[20] „Vizit A. Rutskogo v Pridnestrovie. Vlasti Moldovî otsenivaiut kak «vâzov statusu nezavisimogo gosudarstva»", *Izvestia*, 6 aprilie 1992. https://yeltsin.ru/day-by-day/1992/04/06/12721/ (accesat: 3.03.2021).

din 1992 de pe Nistru și subminează procesul de reglementare a conflictului transnistrean"[21].

Astfel, analizând narațiunile actorilor politici referitoare la apariția separatismului în raioanele de est ale Republicii Moldova, constatăm viziuni diametral opuse. Republica Moldova, la fel ca și toate celelalte republici sovietice, tindea să se consolideze ca stat în hotarele moștenite de la URSS și acest fapt era reflectat în acțiunile și discursurile autorităților de la Chișinău care apărau independența și integritatea statului. La celălalt capăt al baricadei se aflau interesele Kremlinului, care prin reprezentanții puterii, dar și prin marionetele de la Tiraspol, inventa constructe vizând necesitatea formării unui nou așa-zis „stat" în stânga Nistrului sub pretextul „naționalismului moldovenesc".

Declanșarea războiului de pe Nistru

Războiul de pe Nistru, început la 2 martie 1992, este, de asemenea, interpretat diferit de către Chișinău și Tiraspol. De remarcat, în același timp, că autoritățile moldovene nu au avut niciodată o poziție constantă la acest subiect. Ultimii doi președinți ai Republicii Moldova, spre exemplu, prezintă poziții diferite și contradictorii referitoare la declanșarea războiului.

Analizând declarațiile fostului președinte Igor Dodon (2016-2020), se poate observa că acestea sunt asemănătoare cu cele ale separatiștilor de la Tiraspol. Într-un interviu acordat, în ianuarie 2018, postului rus de televiziune NTV, I. Dodon afirma că conflictul transnistrean a avut loc din cauza că, la începutul anilor '90, la „Chișinău se făceau declarații dure anti-ruse și mult prea naționaliste[22]. Aceeași linie narativă poate fi urmărită și în 2016, când, în calitatea sa de președinte al Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, Igor Dodon menționa, cu referire la războiul din 1992 că „evenimentele tragice au fost provocate de conducerea unionistă de la Chișinău de la acea etapă"[23]. Coincidența dintre mesajul lui Igor Dodon și cel al reprezentantului separatiștilor de la Tiraspolul se explică prin orientarea pro-rusă a acestora. Iar legăturile lor cu Federația Rusă a generat un gen de apropiere dintre cei

[21] „Komentarii Departamenta informații i peciati MID Rossii v sveazi s voprosom SMI otnositelno podpisania BRIO Presidenta Moldavii M.Gimpu Ukaza o nagrajdenii gruppu Ilașku moldavskimi gosuderstvennâmi nagradami", 05.08.2010. https://www.mid.ru/web/guest/maps/md/-/asset_publisher/dfOotO3QvCij/content/id/239790 (accesat: 25.03.2021).

[22] „Igor Dodon: NATO – eto voina" Excliusiv, 21.01.2018. https://www.ntv.ru/novosti/1973108/ (accesat: 15.03.2021).

[23] „Socialiștii au depus o coroană de flori la podul de la Vadul-lui-Vodă", 2 martie 2016. https://socialistii.md/socialistii-au-depus-o-coroana-de-flori-la-podul-de-la-vadul-lui-voda-4/ (accesat: 11.03.2021).

doi. Nu întâmplător, preşedintele Dodon l-a numit pe Vadim Krasnoselski „preşedintele Transnistriei" în timpul vizitei acestuia din urmă la Chişinău, în iulie 2020[24]. Şi cu aprobarea tacită a administraţiei tiraspolene, în timpul alegerilor prezidenţiale din 2016 şi 2020, dar şi a celor parlamentare din 2019, s-a organizat transportarea, la secţiile de votare din dreapta Nistrului, a alegătorilor din regiunea transnistreană[25] care trebuiau să-şi dea votul pentru Partidul Socialiştilor sau pentru alte partide aliate. Mai mult decât atât, preşedintele I. Dodon a declarat deschis că Moldova ar trebui să-şi ceară scuze de la Transnistria pentru războiul din 1992[26], ceea ce înseamnă că acesta a pasat responsabilitatea începerii războiului de pe umerii Kremlinului pe cei ai Chişinăului. Preşedintele I. Dodon nu este singurul şef de stat al Republicii Moldova care a adus învinuiri conducerii de la Chişinău de la începutul anilor '90 pentru declanşarea războiului de pe Nistru. Vladimir Voronin – aflat la cârma ţării în perioada 2001-2009 şi care în ultimii ani de mandat îmbrăţişase o naraţiune antiromânească – este în aceeaşi tabără. În 2008, într-o emisiune televizată, acesta acuza România de faptul că l-ar fi obligat pe Mircea Snegur să dezlănţuie, în 1992, războiul de pe Nistru[27]. V. Voronin demonstra astfel că era pe aceeaşi lungime de undă cu şeful separatiştilor de la Tiraspol de la acea vreme – Igor Smirnov –, propagând naraţiuni false cu privire la începutul confruntărilor militare din 1992.

Cea mai mare parte a autorităţilor de la Chişinău vorbesc totuşi – apropo de evenimentele tragice din 1992 – despre lupte duse pentru apărarea independenţei şi integrităţii Republicii Moldova şi despre Federaţia Rusă ca factor decisiv în incitarea şi susţinerea separatismului în regiunea estică. Menţionăm aici primul preşedinte al RM, Mircea Snegur (1990-1997), căruia i se reproşează adesea stângăcia, slăbiciunea şi incompetenţa în guvernare, inclusiv în acceptarea separatiştilor ca parte în procesul de negocieri, acceptarea prezenţei trupelor ruse, presupuse „pacificatoare", dar şi alte greşeli care, în consecinţă, au favorizat, neintenţionat, consolidarea separatismului transnistrean. Snegur afirma că, în 1992, s-a ţinut piept „bandiţilor veniţi din Rusia şi

[24] „Dodon îl numeşte pe Krasnoselski „preşedintele Transnistriei", 28 iulie 2020. https://www.youtube.com/watch?v=x6YgXGIQ44E&t=7s (accesat: 15.03.2021).

[25] „Report of the European Parliament Delegationfor the Observation of the Parliamentary Elections in the Republic of Moldova headed by Ms Rebecca Harms", 24 February 2019. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/212474/Moldova-EP-Report-parliamentary-elections_Feb_2019.pdf (accesat: 22.03.2021).

[26] „Moldaviu s Rossiiei sveazâvaiut stoletia": Igor Dodon v interviu RT", 6.12.2016. https://russian.rt.com/ussr/article/341970-dodon-intervyu-rt (accesat: 15.03.2021).

[27] Vitalie Călugăreanu, „Voronin a preluat discursul lui Smirnov", 29.04.2008. https://www.dw.com/ro/voronin-a-preluat-discursul-lui-smirnov/a-3300470 (accesat: 30.03.2021).

separatiștilor locali"[28], insistând asupra rolului Federației Ruse în declanșarea războiului care „a fost nedrept, impus de forțele ostile din afara republicii, un război pe care nu l-am dorit și pentru care n-am fost pregătiți din toate punctele de vedere"[29]. El afirmă că „exact în ziua când țara noastră era admisă în Organizația Națiunilor Unite, separatiștii de la Tiraspol susținuți politic, logistic și militar de către cercurile radicale și ostile de la Moscova, au declanșat un adevărat război la Nistru, punând în pericol nu numai integritatea teritorială, dar și independența proaspăt obținută"[30].

Aceeași linie narativă este observată și în discursurile guvernării de la Chișinău de după anul 2009. Atât premierul Filat, cât și președintele interimar Mihai Ghimpu (2009-2010) – reprezentanți ai Alianței pentru integrare europeană – care organizau și participau la acțiunile de comemorare a evenimentelor din 1992 – se axau în demersurile lor pe ideea apărării independenței statului și integrității teritoriale. Această Alianță a luat, în 2010, decizia de a oficializa data de 2 martie drept „Zi a Memoriei" – de comemorare a celor căzuți în războiul din anul 1992 pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova și a victimelor războiului[31].

Președintele RM Nicolae Timofti (2012-2016), la rândul său, promova același narativ, susținând că „forțe ostile tânărului nostru stat au atentat la suveranitatea și integritatea țării, la dreptul suveran al poporului de a-și decide propriul destin"[32], precizând că conflictul armat a fost „provocat de forțele separatiste, susținut deschis de Federația Rusă"[33]. Pe aceeași parte a baricadei se

---

[28] „Acuzații la adresa Rusiei de Ziua Memoriei la Chișinău", 02.03.2010. https://www.ipn.md/ro/acuzatii-la-adresa-rusiei-de-ziua-memoriei-la-chisinau-7967_980976.html#! (accesat: 23.03.2021).

[29] „Mircea Snegur: A fost un război pe care nu l-am dorit și pentru care nu am fost pregătiți", 02.03.2012. https://www.ipn.md/ro/mircea-snegur-a-fost-un-razboi-pe-care-nu-l-7965_996222.html (accesat: 17.03.2021).

[30] „Mircea Snegur, discurs din 2 martie 2019 – 27 ani de la începutul conflictului pe Nistru". https://www.youtube.com/watch?v=OeIG9OxgeRs (accesat: 17.03.2021).

[31] „Hotărâre nr. 433 din 26-12-1990 cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în Republica Moldova". https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93260&lang=ro (accesat: 22.02.2021).

[32] „Președintele Nicolae Timofti a participat la mitingul de comemorare a victimelor războiului de pe Nistru", 02 martie 2014. https://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/presedintele-nicolae-timofti-a-participat-la-mitingul-de-comemorare-a-victimelor-razboiului-de-pe-nistru (accesat: 19.03.2021).

[33] „Mesajul Președintelui Republicii Moldova cu prilejul comemorării victimelor conflictului armat de pe Nistru", 02 martie 2016. https://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/mesajul-presedintelui-republicii-moldova-cu-prilejul-comemorarii-victimelor-conflictului-armat-de-pe-nistru (accesat: 12.03.2021).

găsește și președintele actual al RM – Maia Sandu (în funcție din decembrie 2020). La 2 martie 2021, într-un mesaj dedicat comemorării eroilor căzuți în războiul de pe Nistru, M. Sandu declara că conflictul armat s-a dus „pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova", aceasta din urmă fiind „atacată în 1992 de cei care nu-i doreau independența[34].

Spre deosebire de Chișinău, discursul reprezentanților regimului tiraspolean, din momentul creării entității separatiste până în prezent, este dominat de învinuiri la adresa Chișinăului pentru că ar fi „declanșat ostilitățile militare". Autorităților moldovene li se incriminează „agresiunea" împotriva așa-numitului „popor transnistrean", folosindu-se un limbaj provocator, plin de ură și dezinformare. Actualul așa-zis șef al administrației de la Tiraspol, Vadim Krasnoselski, spre exemplu, afirmă că „anume alegerea poporului transnistrean de a fi împreună cu Rusia a fost cauza agresiunii militare din partea Moldovei proromânești în 1992... Republica Moldova a ales vectorul pro-occidental orientat spre unirea cu România, iar RMN a ales cursul spre unitate cu Rusia"[35]. În adresarea sa din 2 martie 2021, pretinsul lider al regimului separatist menționa că „la 2 martie 1992, formațiunile armate ale Republicii Moldova au lansat o agresiune militară de amploare împotriva poporului Transnistriei"[36]. Un mesaj similar își găsește loc și într-un interviu al acestuia din 3 martie 2021, în care insistă asupra „începutului războiului nedeclarat și a agresiunii armate sângeroase a Republicii Moldova împotriva poporului nostru pașnic și multinațional", subliniind că „la 2 martie 1992, forțele speciale moldovenești au atacat casele ofițerilor fostei Armate a 14-a din Cocieri, unde locuiau femei și copii"[37]. Vadim Krasnoselski folosește aceleași constructe și atunci când vorbește despre evenimentele din 19 iunie 1992: „formațiunile armate ale Republicii Moldova au atacat perfid Benderul, continuând o agresiune pe scară largă împotriva poporului transnistrean", „decizia

[34] „Mesajul Președintelui Maia Sandu cu prilejul comemorării eroilor căzuți în conflictul armat de pe Nistru", 02 martie 2021. https://www.presedinte.md/rom/discursuri/mesajul-presedintelui-maia-sandu-cu-prilejul-comemorarii-eroilor-cazuti-in-conflictul-armat-de-pe-nistru (accesat: 23.03.2021).

[35] Vadim Krasnoselski vâstupil na Mejdunarodnoi konferenții „Russkii mir: nastoiașee i buduș̆ee", 21.06.2017. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/vadim-krasnoseljskiy-vistupil-na-mejdunarodnoy-konferentsii-russkiy-mir-nastoyaschee-i-buduschee-.html (accesat: 25.02.2021).

[36] „V.N. Krasnoselski. Obrașenie po sluciaiu 29 godoșinî naciala voorujonnoi agresii Moldovî protiv Pridnestrovia", 02.03.2021. http://president.gospmr.org/prezident/pozdravleniya-i-obrascheniya/obraschenie-po-sluchayu-29-godovschini-nachala-voorujennoy-agressii-moldovi-protiv-pridnestrovjya.html (accesat: 4.03.2021).

[37] „Komentarii Vadima Krasnoselskogo rosiiskomu izdaniiu «Parlamentskaia gazeta»", *idem*.

criminală a conducerii Moldovei de a ataca orașul pașnic"[38] sau „începutul invaziei unităților militare moldovenești în orașul Bender... unități militare din Moldova au intrat în Bender din trei direcții – Chișinău, Varnița și Căușeni, provocând moarte și distrugere în oraș, conducerea politică a Moldovei dăduse un ordin criminal de invazie militară a unui oraș pașnic"[39].

Retorica agresivă în raport cu Chișinăul și mesajul fals promovat de autoritățile separatiste actuale nu au fost inventate de Krasnoselski. Același discurs, aceleași formulări și declarații sunt auzite de la începuturile constituirii regimului separatist tiraspolean și mai ales după războiul de pe Nistru. Arhitecții discursurilor toxice și învinuirilor la adresa Chișinăului trebuie căutați în era administrației smirnoviste. Primul șef al separatiștilor din stânga Nistrului, Igor Smirnov folosea în discursurile sale expresii precum: Moldova ca „agresor", „agresiunea pe scară largă împotriva Republicii Moldovenești Nistrene" și altele asemănătoare. Acesta semna, spre exemplu, la 28 martie 1992, un act, care prin însăși titlul său făcea referire la „agresiunea militară din partea Republicii Moldova"[40]. În 2011, la finalul șefiei sale la pretinsa RMN, spunea că „la 1 august 1992, s-a încheiat agresiunea armată a Moldovei împotriva populației pașnice a RMN"[41], iar într-o adresare, din cadrul mitingului dedicat împlinirii a 20 de ani de la crearea forțelor armate ale RMN, vorbea despre „războiul sângeros, dezlănțuit de fasciștii Moldovei"[42].

Retorica smirnovistă a fost preluată și de Evgheni Șevciuk, care l-a urmat în funcție pe Igor Smirnov în perioada 2011-2016, deținând anterior și scaunul de așanumit președinte al pretinsului Soviet Suprem al RMN între 2005-2009. Acesta a continuat, din ambele poziții, să denigreze Chișinăul. Așa, spre exemplu, mesajul Sovietului Suprem din 2 martie 2007 se axa pe „agresiunea armată a Moldovei împotriva poporului transnistrean", iar Șevciuk afirma „că evenimentele din 1992

---

[38] „Obrașenie v Deni pameati i scorbi po pogibșim v gorode Benderî", 19.06.2021. http://president.gospmr.org/prezident/pozdravleniya-i-obrascheniya/obraschenie-v-denj-pamyati-i-skorbi-po-pogibshim-v-gorode-benderi.html (accesat: 21.06.2021).

[39] „O cirezvâciainâh merah po predotvrașceniu voorujennoi agressii so storonî Respubliki Moldova, Ukaz prezidenta Pridnestrovskoi Moldavskoi Respubliki", 28.03.1992. https://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=40172 (accesat: 26.02.2021).

[40] „O cirezvâciainâh merah po predotvrașceniu voorujennoi agressii so storonî Respubliki Moldova, Ukaz prezidenta Pridnestrovskoi Moldavskoi Respubliki", 28.03.1992. https://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=40172 (accesat: 26.02.2021).

[41] „Prezident PMR: Moldavsko-pridnestrovskii konflikt budet reșen tolko mejdunarodnâm priznaniem Pridnestrovia, 1.08.2011. https://regnum.ru/news/1431139.html (accesat: 19.03.2021).

[42] „Igor Smirnov: Nashi voorujennye silî sposobnî vâpolniti samâie slojnâie zadaci i iavleaiuța nadejnâm șitom. https://novostipmr.com/old/2011/ol28-09-11.html (accesat: 2.04.2021).

demonstrează că este imposibil să înăbuși voința poporului cu forța armelor"[43]. În 2015 acesta spunea despre începutul războiului din 1992, că a fost „cea mai sângeroasă operațiune a naționaliștilor moldoveni împotriva poporului transnistrean"[44]. Iar la 2 martie 2016, menționa, într-o adresare publică, că la „Dubăsari a început agresiunea militară a Moldovei împotriva Republicii Moldovenești Nistrene", îndemnând să fie păstrați în memorie cei căzuți pentru „libertatea și independența republicii noastre"[45]. Evgheni Șevciuk a fost cel care a instituit, în 2012, medalia jubiliară „20 de ani de la respingerea agresiunii armate[46]. Decretul nu menționează în mod direct Republica Moldova, dar, reieșind din specificul retoricii tiraspolene, este clar că atât distincția, cât și documentul o vizează. În 2017, Vadim Krasnoselski repeta gestul lui Șevciuk și scotea o nouă medalie jubiliară – „25 de ani de la respingerea agresiunii armate împotriva Transnistriei"[47].

Astfel, tematica declanșării războiului de pe Nistru din 1992 este dominată de două narațiuni contradictorii. Una, prin care războiul a fost declanșat de forțele separatiste susținute de Federația Rusă, promovată de reprezentanții partidelor de centru-dreapta de la Chișinău și care corespunde realității. Or, sunt cunoscute practicile și politicile Kremlinului care în scopul păstrării republicilor ex-sovietice în aria propriilor interese au alimentat, de-a lungul anilor, separatismul atât în Republica Moldova, cât și în Georgia și Ucraina. Și a doua narațiune, falsă și tendențioasă, dar promovată consecvent de Tiraspol, inclusiv de actorii politici din partidele de stânga de la Chișinău, prin care Republicii Moldova, primului președinte i se incriminează, neîntemeiat, „agresiunea militară" împotriva așa-zisei „statalități transnistrene".

---

[43] „2 marta – 15 let s naciala voorujennoi agresii Moldovî protiv naroda Pridnestrovia, 02.03.2007. http://www.vspmr.org/news/supreme-council/2-marta-15-let-s-nachala-voorujennoy-agressii-moldovi-protiv-naroda-pridnestrovjya.html (accesat: 26.02.2021).

[44] „Evghenii Șevciuk obratilsea k pridnestrovțam po sluciaiu Dnea pameati po pogibșim v gorode Benderî", 19.06.2015. https://novostipmr.com/ru/news/15-06-19/evgeniy-shevchuk-obratilsya-k-prednestrovcam-po-sluchayu-dnya (accesat: 18.03.2021).

[45] „Evghenii Șevciuk obratilsea k pridnestrovtsam po sluciaiu 24-i godovșcinî traghiceskih sobâtii v Dubossarah, 2.03.2016. http://www.dubossary.ru/news-4889 (accesat: 18.03.2021).

[46] „Ob ucirejdenii iubileinoi medali 20 let otrajenia voorujennoi agressii zașitnikami nezavisimosti Pridnestrovskoi Moldavskoi Respubliki", Ukaz. President Pridnestrovskoi Moldavskoi Respubliki, 7.06.2012., nr. 383, https://www.ulpmr.ru/ul/show/Kc6QuAfIqnPNPJtbFoJiIhFOzpbrbHRZVt8I (accesat: 18.03.2021).

[47] „O vnessenii dopolnenii v Ukaz Prezidenta pridnestrovskoi moldavskoi respubliki ot 24 iunea 2011 Nr. 448, „Ob utverjdenii polojenia o gossudarstvenâh nagradah Pridnestrovskoi Moldavskoi Respubliki". http://president.gospmr.org/pravovye-akty/ukazi/o-vnesenii-dopolneniy-v-ukaz-prezidenta-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-ot-24-iyunya-2011-goda-448-ob-utverjdenii-polojeniya-o-gosudarstvennih-nagradah-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-.html (accesat: 19.03.2021).

Caracterul războiului și participanții

Convenția cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova[48], semnată de către Mircea Snegur din partea Republicii Moldova și Boris Elțin din partea Federației Ruse, menționează despre părțile în conflict, fără a le numi. Documentul face referire la trei părți angajate în procesul de reglementare a problemei, subînțelegându-se că este vorba despre Chișinău, Tiraspol și Moscova. Dincolo de acest document care evită să specifice părțile care s-au confruntat în război, narativul Chișinăului și Tiraspolului pe acest subiect este diferit și diametral opus, deși există și coincidențe în unele cazuri, în dependență de cine se află la guvernare în RM.

Chișinăul nu are o poziție unică și fermă față de caracterul războiului și participanții la operațiunile armate din 1992. Astfel și la acest subiect există două narațiuni distincte. Fostul președintele al Republicii Moldova, I. Dodon, într-un interviu din 2016, vorbește despre „războiul civil" declanșat la începutul anilor '90 „din vina Chișinăului"[49]. Nicu Popescu – Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene al RM în perioada iunie-noiembrie 2019 – într-o conferință de presă de la București, de asemenea, a calificat conflictul armat de pe Nistru din 1992, drept fiind un „război civil"[50], deși a doua zi, după mai multe critici aduse la adresa sa, recunoștea și regreta „comiterea gafei"[51]. În februarie 2020, un alt ministru de externe al RM, Aurel Ciocoi, înclina, la fel, spre sintagma „război civil", afirmând că războiul din 1992 a fost declanșat de separatiștii de la Tiraspol împotriva Chișinăului, iar Federația Rusă a intervenit ca să aplaneze vărsările de sânge[52].

Cu toate acestea, la Chișinău există politicieni și reprezentanți ai puterii care declară ferm că războiul din 1992 de pe Nistru a fost, în realitate, un război de agresiune al Federației Ruse împotriva Republicii Moldova și, deci, un război interstatal. Astfel, primul președinte al RM, Mircea Snegur, vorbește despre rolul direct al Kremlinului în declanșarea mișcării separatiste din stânga Nistrului și despre participarea Federației Ruse în războiul de pe Nistru: „act de agresiune armată din partea Federației Ruse asupra Republicii Moldova, un

---

[48] „Convenția cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova", 21 iulie 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 420-421.

[49] „Moldaviu s Rossiiei sveazâvaiut stoletia": Igor Dodon v interviu RT, *idem*.

[50] „Ministrul de Externe al RM califică războiul moldo-rus de pe Nistru din '92 drept „război civil". https://www.youtube.com/watch?v=0Ei6KPUsAWo (accesat: 31.03.2021).

[51] „Ministrul Nicu Popescu: Declarația mea a fost o gafă, una regretabilă". https://www.youtube.com/watch?v=N7zAckNEvNw (accesat: 31.03.2021).

[52] „Declarație scandaloasă a ministrului de Externe, Ciocoi: Rusia a oprit războiul pe Nistru în 1992". https://www.youtube.com/watch?v=82MX8gcAzPo (accesat: 31.03.2021).

război nedeclarat țării mele, pentru repercusiunile căruia guvernul rus poartă răspundere"[53]. Totodată, Mircea Snegur consideră că prin semnarea Acordului cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova din 21 iulie 1992, Kremlinul s-a poziționat deschis ca parte a conflictului[54]. Președintele Partidului Liberal, Mihai Ghimpu, de asemenea, are o poziție fermă în raport cu părțile războiului de pe Nistru. Într-un discurs ținut la 2 martie 2014, la comemorarea celor căzuți în război, Ghimpu menționa că, în 1992, „Rusia a ridicat tancurile împotriva noastră"[55].

În narativul tiraspolean, pe de altă parte, se insistă asupra formulelor „război între Chișinău și Tiraspol", „conflict moldo-transnistrean" pe care reprezentanții regimului separatist le utilizează în discursurile lor încă de la începuturi. La o conferință din 2017 – organizată la Moscova și dedicată fondului „Lumea rusă", instituit de V. Putin în 2007 – V. Krasnoselski vorbea despre „cele două părți ale conflictului – *moldovenească și transnistreană*" și „caracterul particular al conflictului *moldo-transnistrean*"[56]. Într-un interviu din septembrie 2020, Krasnoselski menționa despre „precondițiile conflictului *moldo-transnistrean*, care s-au conturat cu mult înainte de începutul anilor '90"[57]. La fel și în 2021, în comentariile enunțate pe 3 martie pe marginea declarațiilor autorităților de la Chișinău, V. Krasnoselski folosește același construct: războiul *moldo-transnistrean*[58]. Administrația Smirnov a fost cea care a dat startul constructelor narative și la acest capitol. Spre exemplu, I. Smirnov folosea formula *conflictul moldo-transnistrean*, declarând, în 2005, că „în Transnistria se va saluta faptul, dacă toate părțile interesate în reglementarea *conflictului moldo-transnistrean* vor acționa de pe poziții egale"[59]. Iar în 2011, decla-

[53] „Mesaj al al Președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur, adresat Secretarului General al ONU, Butros Butros-Ghali, în legătură cu amestecul Armatei a 14-a în afacerile interne ale Republicii Moldova", 23 mai 1992. În: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 338-339.

[54] „Veteranii războiului de pe Nistru cinstesc memoria camarazilor căzuți în mod separat", 03.03.2008. https://www.ipn.md/ro/veteranii-razboiului-de-pe-nistru-cinstesc-memoria-camarazilor-cazuti-in-7967_968689.html#ixzz71gTCdPJl (accesat: 30.03.2021).

[55] „Libertate", Buletin informativ, Nr.1, martie 2014, p.3.

[56] Vadim Krasnoselski vâstupil na Mejdunarodnoi konferenții „Russkii mir: nastoiașee i budușee".21.06.2017. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/vadim-krasnoseljskiy-vistupil-na-mejdunarodnoy-konferentsii-russkiy-mir-nastoyaschee-i-buduschee-.html (accesat: 24.02.2021).

[57] „Pridnestrovie dokazalo svoiu sostoiatelnosti", 02.09.2020. https://www.pnp.ru/politics/pridnestrove-dokazalo-svoyu-sostoyatelnost.html (accesat: 15.03.2021).

[58] „Komentarii Vadima Krasnoselskogo rossiiskomu izdaniiu „Parlamentskaia gazeta".

[59] „Prezident Pridnestrovia raskazal o svoei vstrece s prezidentom Ukrainî", 19.07.2005. https://regnum.ru/news/economy/486204.html (accesat: 24.02.2021).

ra că *conflictul moldo-transnistrean* „nu va fi rezolvat decât prin recunoașterea internațională a independenței poporului transnistrean”[60]. Cel care l-a urmat la cârma regimului separatist, Evgheni Șevciuk, utiliza aceeași formulă: „reglementarea *moldo-transnistreană”*[61], inclusiv din postura de șef al pretinsului Sovietul Suprem, vorbind despe „statul unional ca model pentru *reglementarea moldo-transnistreană”*[62].

Formula *„conflict moldo-transnistrean”* convine perfect Federației Ruse. Prin utilizarea acestei sintagme, Moscova încearcă să-și mușamalizeze amestecul direct în treburile interne ale RM. Atât prin reprezentanții proprii, cât și prin acoliții săi de la Tiraspol, Kremlinul declară că problema transnistreană e problema Republicii Moldova. Deși, întâmplător sau nu, implicarea Federației Ruse în declanșarea și desfășurarea operațiunilor militare din 1992 a fost oarecum recunoscută de reprezentanții puterii de la Kremlin. Astfel, Ghenadi Selezniov, fostul președinte al Dumei de Stat a Federației Ruse, aflat într-o vizită la Chișinău în 2002, afirma că războiul de pe Nistru a fost dezlănțuit „pentru a împiedica unirea Basarabiei cu România”[63]. Dincolo de astfel de declarații excepționale, retorica Kremlinului se axează totuși pe constructe de genul *„problema moldo-transnistreană”*, calificând separatismul de la est de Nistru drept o problemă internă a RM. Acest lucru a fost declarat, inclusiv în august 2021, de către Dmitri Kozak, aflat în vizită la Chișinău. Șeful adjunct al administrației de la Kremlin declara – reafirmând poziția Rusiei față de subiect – că chestiunea transnistreană este o problemă internă pe care ar trebui să o rezolve Republica Moldova și Transnistria și că Rusia poate acorda doar asistență părților pentru a se înțelege[64]. Protejații de la Tiraspol ai Moscovei au misiunea de a promova același discurs, fapt pe care îl realizează cu succes. Astfel, V. Krasnoselskii menționează că Rusia „nu a fost niciodată parte

---

[60] „Prezident PMR: Moldavsko-pridnestrovskii konflikt budet reșen tolko mejdunarodnâm priznaniem Pridnestrovia”, 1.08.2011. https://regnum.ru/news/1431139.html (accesat: 27.02.2021).

[61] „Evghenii Șevciuk”: „Mî narașivaem drujeskie kontaktî s Rossiiskoi Federației”, 28.12.12. http://mfa-pmr.org/ru/nsn (accesat: 18.03.2021).

[62] „Naibolee optimalnoi modeliu moldo-pridnestrovskogo uregulirovania, po mneniu Evghenia Șevciuka, bâlo bî soiuznoe gosudarstvo. https://novostipmr.com/old/2008/ol27-10-08.html (accesat: 18.03.2021).

[63] „Mircea Snegur: «A fost un război pe care nu l-am dorit și pentru care nu am fost pregătiți»”, 02.03.2012. https://www.ipn.md/ro/mircea-snegur-a-fost-un-razboi-pe-care-nu-l-7965_996222.html#ixzz6zv3ZIKP3 (accesat: 5.04.2021).

[64] „Primele declarații ale lui Dmitri Kozak după întrevederea cu președinta Maia Sandu”, 11.08.2021. https://protv.md/politic/primele-declaratii-ale-lui-dmitrii-kozak-dupa-intrevederea-cu-presedinta-maia-sandu-video---2576087.html (accesat: 11.08.2021).

la conflict"[65], că aceasta „joacă un rol activ în dialogul moldo-transnistrean" și că are „un efect benefic asupra cursului și dinamicii negocierilor"[66]. Iar cu câțiva ani în urmă, E. Șevciuk spunea că vede Federația Rusă ca pe o „țară-garant în reglementarea *conflictului moldo-transnistrean*"[67].

Cele două narațiuni – una axată pe sintagmele „război civil", „conflict moldo-transnistrean", „problemă internă", pe o parte și conflict inter-statal, război dintre Federația Rusă și Republica Moldova, pe de altă parte, nu sunt compatibile. Chișinăul este departe de a avea o poziție fermă și constantă la acest subiect, dar se axează, în principal, pe participarea directă a Rusiei în susținerea Transnistriei și pe necesitatea colaborării moldo-ruse în reglementarea problemei transnistrene. Moscova și Tiraspolul, la rândul lor, fac demersuri mult mai hotărâte, depunând eforturi în vederea ridicării regimului separatist transnistrean la statutul de entitate politică egală în drepturi cu Republica Moldova.

Armata 14-a și prezența militară rusă pe teritoriul Republicii Moldova

Retorica conducerii de vârf a Republicii Moldova a vizat de la începuturi implicarea Federației Ruse în afacerile interne ale noului stat independent. Reprezentanți puterii accentuau, în declarațiile lor publice, asupra participării Armatei a 14-a rusești în destabilizarea situației din RM, prin susținerea forțelor separatiste de la Tiraspol; asupra ocupării de către Armata a 14-a a raioanelor din stânga Nistrului și asupra responsabilității Federației Ruse pentru acțiunile militarilor din Armata a 14-a, care, cu începere de la 1 aprilie 1992, printr-un decret al președintelui Elțin, a trecut sub jurisdicția Federației Ruse.

Retorica Chișinăului de la începutul anilor '90 ai secolului trecut se axa pe pericolul emanat de prezența și agresivitatea armatei ruse la adresa independenței și integrității teritoriale a statului. Astfel, spre exemplu, în

---

[65] „Obrașenie po sluciaiu 29-1 godovșinî vvoda Mirotvorceskih sil Rossiiskoi Federații v Pridnestrovie", 29.07.2021. http://president.gospmr.org/prezident/pozdravleniya-i-obrascheniya/obraschenie-po-sluchayu-28-y-gosdovschini-vvoda-mirotvorcheskih-sil-rossiyskoy-federatsii-v-pridnestrovje.html (accesat: 30.07.2021).

[66] „Krasnoselski: Pridnestrovie blagodarno Rossii za ee poziţiu po peregovoram", 14.03.2019. https://ru.sputnik.md/20190314/krasnoselskiy-pridnestrove-blagodarno-russia-pozitsiya-peregovory-25155721.html (accesat: 24.02.2021).

[67] „«Mî otkrâtî i zainteresovannî v tom, ştobî v mire znali o realnoi situații v Pridnestrovie» – Evghenii Șevciuk", 16.09.2008. http://www.vspmr.org/news/supreme-council/mi-otkriti-i-zainteresovani-v-tom-chtobi-v-mire-znali-o-realjnoy-situatsii-v-pridnestrovje-evgeniy-shevchuk.html (accesat: 18.03.2021).

adresările către cetățenii republicii, Mircea Snegur vorbește despre Armata a 14-a ca armată de ocupație care acționează în favoarea separatismului: „în ziua de 19 mai 1992, la ora 18.00, Armata a 14-a a Federației Ruse... a început să ocupe raioanele din stânga Nistrului ale republicii. În pericol de moarte se află independența și integritatea statului nostru...". Prin acest apel, președintele RM face referire și la Kremlin, afirmând că „ocupanții de ieri vor să-și restabilească puterea asupra noastră, să ne pună din nou în genunchi"[68]. Același mesaj era transmis de către autoritățile moldovene și comunității internaționale, în special Organizației Națiunilor Unite, la care RM aderase la 2 martie 1992 și din partea căreia aștepta să contribuie la retragerea acestei armate de ocupație. Într-o scrisoare către Secretarul General al ONU, Mircea Snegur menționa: „Armata a 14-a a districtului militar Odessa al Ministerului Apărării al URSS, susținând forțele reacționare separatiste paramilitare din raioanele din stânga Nistrului, cu consimțământul tacit al autorităților centrale ale URSS, inclusiv Ministerului Apărării, au declanșat o agresiune fățișă împotriva Republicii Moldova, au ocupat raioanele și orașele Grigoriopol, Dubăsari, Slobozia, Tiraspol Râbnița, repartizând sute de unități de armament elementelor extremiste, inclusiv criminalilor de drept comun, formând detașamente de șoc, care terorizează populația pașnică... Absența unei reacții adecvate din partea autorităților Rusiei la aceste evenimente poate fi interpretată ca un sprijin tacit de către Rusia al acestor acte de agresiune"[69]. Mircea Snegur aducea la cunoștința comunității internaționale faptul că „teritoriul Moldovei din stânga râului Nistru este ocupat de forțele Armatei a 14-a", care se află sub jurisdicția Federației Ruse și care se amestecă „brutal și violent în treburile interne ale RM, amenințând integritatea teritorială a statului"[70]. La tribuna ONU, reprezentanții RM declarau Armata a 14-a drept „o armată de ocupație, o sursă permanentă de tensiune și conflict". De la tribuna ONU, reprezentanții Republici Moldova solicitau FR să-și retragă

[68] Apel al Președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur către poporul Moldovei în legătură cu agresiunea Rusiei asupra Moldovei, 20 mai 1992. In:*Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 332-333.

[69] Apel comun al Președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, Președintelui Parlamentului Republicii Moldova, Alexandru Moșanu, și Prim-ministrului Republicii Moldova, Valeriu Muravschi, către Organizația Națiunilor Unite, către Parlamentele și Guvernele statelor lumii, 6 decembrie 1991. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 276.

[70] Mesaj al Președintelui Republicii Moldova Mircea Snegur, adresat Secretarului General al ONU, Butros Butros-Ghali, în legătură cu amestecul Armatei a 14-a în afacerile interne ale Republicii Moldova, 23 mai 1992, în *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 338-339.

forțele militare[71], menționând că armata de ocupație nu ar putea juca rolul de „garant al păcii"[72].

Autoritățile moldovene făceau apeluri repetate și direct către autoritățile FR. În martie 1992, într-un document adresat reprezentanților puterii Federației Ruse, Parlamentul RM afirma că „pe teritoriul Republicii Moldova sosesc și participă la acțiuni anticonstituționale, fățișe și violente, îndreptate împotriva integrității ei teritoriale, formațiuni înarmate ale Uniunii Cazacilor, legalizate pe teritoriul Rusiei. Cazacii participă la acțiuni ce au drept scop răsturnarea prin violență a puterii legale din raioanele nistrene ale Republicii Moldova... Aceste acte nu sunt altceva decât un amestec grosolan al formațiunilor înarmate ale Rusiei în treburile interne ale statutului nostru", autoritățile moldovene sperând că se vor lua „măsurile de rigoare în scopul retragerii imediate, de pe teritoriul Rep. Moldova, a tuturor formațiunilor căzăcești înarmate..."[73]. Iar într-o altă adresare către conducerea Federației Ruse și șefii statelor CSI, autoritățile moldovene declarau că „utilizarea armatei rusești, temporar aflată pe teritoriul RM, fără acordul în această privință a organelor puterii de stat a RM, va fi calificată drept susținere deschisă a unei rebeliuni anticonstituționale și agresiune armată împotriva statului nostru"[74], comparând acțiunile FR cu dictatul fostului centru, menite să fie și o lecție pentru parlamentarii altor state din CSI.

Mircea Snegur, la rândul său, se adresa Președintelui Elțin ca reacție la acțiunile întreprinse de militarii Armatei a 14-a. Într-o scrisoare către Elțin din mai 1992, președintele RM menționa că „comandamentul Armatei a 14-ea sprijină în mod fățiș separatiștii..., Armata a 14-a s-a transformat în unul dintre principalii factori destabilizatori ai situației social-politice din republică..., un efect negativ asupra situației din republică l-a produs decizia unilaterală a conducerii Federației Ruse privind trecerea sub jurisdicția acestui stat a unităților Armatei a 14-a staționate pe malul stâng al Nistrului. Toate acestea pot fi calificate drept un amestec în afacerile interne ale Republicii Moldova, drept o lipsă de respect

---

[71] Discurs al reprezentantului Republicii Moldova pe lângă ONU, Tudor Panțâru, rostit în Plenara Adunării Generale a ONU, 25 noiembrie 1992. In *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 459.

[72] „Armata a 14-a, o sursă permanentă de tensiune" – discursul rostit de ministrul afacerilor externe al Republicii Moldova, N.Țâu, la cea de-a 47-a Sesiune a Adunării Generale a ONU (extras), 1 octombrie 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 451.

[73] „Apel al Parlamentului Republicii Moldova către Sovietul Suprem al Federației Ruse", 5 martie 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 290-291.

[74] „Telegramă a Conducerii Republicii Moldova adresată Conducerii Federației Ruse și șefilor de stat din țările CSI", 6 aprilie 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 318.

față de suveranitatea ei", cerând retragerea imediată a unităților militare ale Armatei a 14-a de pe teritoriul Moldovei independente[75]. Când Consiliul militar al armatei l-a amenințat în mod direct pe președintele Snegur prin aplicarea „unei lovituri de răspuns" la acțiunile Chișinăului[76], Mircea Snegur s-a adresat din nou lui Boris Elțin. În telegrama trimisă acestuia, M. Snegur reiterează că „Armata a 14-a a Rusiei a trecut la forme fățișe de sprijinire armată a forțelor separatiste. Tancuri, vehicule de luptă ...au ocupat poziții de luptă în raioanele din stânga Nistrului ale Republicii Moldova", calificând amenințările Consiliul militar al armatei drept agresiune militară directă și solicitând președintelui Elțin să pună „capăt agresiunii Rusiei împotriva Moldovei"[77]. Mircea Snegur confirmă, și la ani distanță, că Armata a 14-a rusească „la 19 mai 1992 s-a implicat direct în lupte de partea separatiștilor"[78].

Participantă activă în operațiunile militare de pe Nistru, Armata a 14-a s-a înrădăcinat pe teritoriul RM în anii care au urmat. Ea a fost reorganizată în 1995, adoptând denumirea de Grup Operativ al Trupelor Ruse (GOTR), dar acest fapt nu a schimbat cu nimic esența lucrurilor: trupele ruse continuă să staționeze în stânga Nistrului fără acordul autorităților moldovene. Din acest considerent, retorica Chișinăului vizează retragerea contingentului militar rus și transformarea așa-numitei misiuni de pacificatori ruși – prezente la est de Nistru cu începere din 29 iulie 1992 – într-o misiune civilă internațională de monitorizare. Astfel, spre exemplu, conducerea RM solicita, în 2010, scoaterea completă a trupelor militare ruse din Moldova, dat fiind că prezența lor nu este legitimată și autorizată prin vreun document și transformarea misiunii de pacificatori într-o misiune civilă multinațională din care ar putea face parte și Federația Rusă[79]. Președintele Republicii Moldova N. Timofti pleda pentru înlocuirea forțelor rusești de menținere a păcii din zona de securitate de pe Nistru cu o misiune civilă cu mandat internațional[80]. În iulie 2017, Parlamentului

---

[75] „Telegramă către Președintele Rusiei, Comandant al Forțelor Armate ale Federației Ruse, B.N. Elțin", 11 mai 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 328.

[76] „Declarație a Consiliului Militar al Armatei a 14-a de Gardă, 19 mai 1992". In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 331.

[77] „Telegramă a Președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur adresată Președintelui Federației Ruse, Boris Elțin, în legătură cu agresiunea Rusiei împotriva Moldovei", 20 mai 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 334-335.

[78] „Mircea Snegur, discurs din 2 martie 2019 – 27 de ani de la începutul conflictului pe Nistru".

[79] „Moldavia trebuiet smenî mirotvorceskogo formata na osnovanii deklarații Medvedeva i Ianukovicia", 3.11.2010. https://regnum.ru/news/polit/1342778.html (accesat: 19.03.2021).

[80] „Nicolae Timofti, în presa ucraineană: Rusia a relansat planul de federalizare a Republicii Moldova. NATO este șansa noastră", 1 aprilie 2015. https://adevarul.ro/moldova/politica/

Republicii Moldova a aprobat „Declarația privind retragerea forțelor militare ruse de pe teritoriul țării" prin care se făcea „apel către Federația Rusă să reia și să finalizeze procesul de retragere a trupelor sale, precum și să-și retragă munițiile, armele și echipamentul militar de pe teritoriul Republicii Moldova, în conformitate cu principiile relevante ale dreptului internațional și angajamentele sale internaționale"[81]. La fel și Maia Sandu, din postura de prim-ministru al RM, declara că va continua să insiste asupra retragerii trupelor ruseşti de pe teritoriul suveran al Republicii Moldova[82]. Devenită preşedinte al RM, Sandu a continuat narativul vizând evacuarea integrală a trupelor ruse de pe teritoriul Republicii Moldova, precizând că „noi mereu am vorbit despre acest lucru și vom vorbi în continuare" și reiterând că misiunea de pacificatori ruși ar trebui să fie înlocuită cu o misiune de observatori civili sub egida OSCE[83].

Deși oficial majoritatea celor care s-au perindat la putere vorbesc despre prezența trupelor străine pe teritoriul RM și despre necesitatea retragerii acestora, Chișinăul oficial evită să vorbească hotărât și constant despre o ocupație străină. Spre comparație, în Georgia, unde la fel există regiuni separatiste protejate de Moscova, poziția oficialităților este tranșantă. La Tbilisi se vorbește deschis despre faptul că teritoriile necontrolate de guvern sunt teritorii ocupate de Federația Rusă. În acest sens, parlamentul georgian a aprobat, în 2008, o lege vizând teritoriile ocupate, semnată de către preşedintele statului de la acea vreme, M. Saakashvili[84]. Chișinăul nu îndrăznește, decât ocazional, să spună lucrurilor pe nume. Astfel, spre exemplu, preşedintele N. Timofti menționa în 2014 că „până în prezent o parte importantă din teritoriul nostru, cel din stânga râului Nistru, este ocupată de forțe străine, militare și administrative"[85]. La rândul său, actualul

nicolae-timofti-presa-ucraineana-rusia-relansat-planul-federalizare-republicii-moldova-1_551bf2d0448e03c0fd1e21dd/index.html (accesat: 19.03.2021).

[81] „A fost aprobată Declarația Parlamentului Republicii Moldova privind retragerea forțelor militare ruse de pe teritoriul țării", 21.07.2017. http://parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/3269/Page/1/language/ro-RO/Default.aspx (accesat: 19.03.2021).

[82] „Discursul Prim-ministrului Maia Sandu în cadrul Comisiei pentru afaceri externe (AFET) din Parlamentul European", 24.07.2019. https://gov.md/sites/default/files/24.07.2019_discurs_pm_ro.pdf (accesat: 5.04.2021).

[83] „Maia Sandu – RBK: «Liudi progolosovali za to ștobî mî ocistili sistemu»", 30.11.2020, https://www.rbc.ru/politics/30/11/2020/5fc0b5419a794720e5e53106?from=newsfeed (accesat: 5.04.2021).

[84] „Zakon Gruzii Ob okupirovanâh territoriah", https://matsne.gov.ge/en/document/download/19132/6/ru/pdf (accesat: 3.03.2021).

[85] „Preşedintele Nicolae Timofti a participat la mitingul de comemorare a victimelor războiului de pe Nistru", 02 martie 2014. https://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/presedintele-nicolae-timofti-a-participat-la-mitingul-de-comemorare-a-victimelor-razboiului-de-pe-nistru (accesat: 19.03.2021).

Preşedinte al RM M. Sandu, la întrebarea dacă consideră Transnistria un teritoriu ocupat, a evitat să pronunțe termenul „ocupat", menționând însă faptul că „Transnistria este o regiune separatistă, unde reprezentanții puterii constituționale a Moldovei nici măcar nu pot ajunge". Și că „da, Transnistria este susținută de Rusia", iar „trupele ruse trebuie să fie evacuate integral de pe teritoriul RM"[86].

De cealaltă parte a baricadei, fostul Preşedinte al RM, Igor Dodon, consideră că misiunea de pacificatori ruși de pe Nistru e o misiune de succes care trebuie continuată și că fără această misiune nu ar fi existat stabilitate în Republica Moldova[87]. Retorica lui I. Dodon este identică cu cea a Tiraspolului și Kremlinului. Astfel, Vadim Krasnoselski marșează pe ideea conform căreia Rusia ar fi oprit, în iulie 1992, agresiunea militară a Moldovei împotriva Transnistriei și că misiunea de pacificatori este „garantul menținerii păcii, continuării procesului de negocieri și apărării cetățenilor"[88] și „stabilității celor două state de la Nistru"[89]. Iar dacă așa-zișii pacificatori ruși vor pleca, „vor fi provocări, iar după ele – conflict"[90].

Autoritățile separatiste de la Tiraspol pledează în favoarea menținerii trupelor ruse din stânga Nistrului, insistând pe faptul că ele „stau la baza stabilității și securității pe Nistru". Încă din anii '90, reprezentanții regimului separatist afirmau că retragerea trupelor și armamentului FR de pe teritoriul regiunii până la rezolvarea problemei statutului Transnistriei este inadmisibilă, pentru că ar duce la un dezechilibru al forțelor în regiune și la o nouă confruntare[91]. I. Smirnov, la rândul său, afirma că „forțele pacificatoare ale Rusiei trebuie să rămână în regiune până la reglementarea deplină și definitivă a conflictului transnistrean"[92] și că „în statul comun aceasta va avea un rol de menținere a

---

[86] „«Rossiiskie voiska doljnî uiti iz Pridnestrovia, a Krym – eto Ukraina»: interviu Maii Sandu", 20.11.2020. https://www.eurointegration.com.ua/rus/interview/2020/11/20/7116719/ (accesat: 5.04.2021).

[87] „Igor Dodon: NATO – eto voina".

[88] „Vadim Krasnoselski: Mirotvorceskaya operația v Pridnestrovie – eto garantia sohranenia mira". Ob etom glava gosudarstva skazal v interviu „Parlamentskoi gazetî", 7.04.2021. https://novostipmr.com/ru/news/21-04-07/vadim-krasnoselskiy-mirotvorcheskaya-operaciya-v-pridnestrove-0 (accesat: 24.02.2021).

[89] „Pridnestrovie dokazalo svoiu sostoiatelnosti", *idem*.

[90] „Vadim Krasnoselski: Pridnestrovie ne sobiraeța uhoditi na Ukrainu", 17.11.2017. http://www.vedomosti.md/news/vadim-krasnoselskij-pridnestrove-ne-sobiraetsya-uhodit-na-uk (accesat: 24.02.2021).

[91] „Declarația delegației transnistrene la tratativele cu privire la statutul juridic, modul și termenele de retragere a formațiunilor militare ale Federației Ruse, aflate temporar pe teritoriul Republicii Moldova", 9 august 1994. In: *Conflictul transnistrean,* vol. II (1994-2002), ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea (Chișinău: Lexicon-Prim, 2013), p. 40.

[92] „Igor Smirnov șitaet prejdevremennâm vâvod rossiiskih voisk iz Pridnestrovia", 19.06.2000. https://press.try.md/item.php?id=1486 (accesat: 17.03.2021).

păcii și stabilității". Iar E. Șevciuk declara că „prezența pacificatorilor ruși este o garanție serioasă pentru nerepetarea evenimentelor tragice din 1992" și că va „opta pentru extinderea în viitor a prezenței militare ruse în Transnistria"[93]. Actualul lider separatist, Vadim Krasnoselski, continuă retorica favorabilă prezenței ruse în regiune. El afirmă că „anume pacificatorii ruși au oprit vărsările de sânge la Nistru în 1992" și că „până în prezent, misiunea pacificatoare a FR este garantul vieții pașnice și stabile a ambelor state de pe Nistru"[94]. Mai mult decât atât, Krasnoselski reproșează politicienilor moldoveni că ar „uita în mod constant să mulțumească Rusiei pentru faptul că introducerea fulgerătoare a contingentului rus de menținere a păcii a salvat, de fapt, armata moldovenească și multe vieți omenești"[95]. Totodată, capul regimului separatist susține că „personalul militar rus nu încalcă în niciun caz integritatea teritorială a statului vecin, deoarece este staționat pe teritoriul constituțional al RMN, în conformitate cu voința cetățenilor PMR exprimată în referendumul din 1995"[96] și că „pacificatorul a devenit unul dintre simbolurile Republicii Moldovenești Nistrene, parte integrantă a acesteia"[97]. Iar Grupului operativ al trupelor ruse i s-au construit și monumente în stânga Nistrului, dezvelite, spre exemplu, la Bender în 2017[98] și la Tiraspol în 2020. În cadrul evenimentelor organizate la Tiraspol, la 25 de ani de la crearea acestora, Krasnoselski declara că „soldatul rus este și va fi apărătorul locuitorilor Transnistriei"[99].

---

[93] „Evghenii Șevciuk: Mî narașivaem drujeskie kontaktî s Rossiiskoi Federației", *idem*.

[94] „Pridnestrovie dokazalo svoiu sostoiatelnost", *idem*.

[95] „Komentarii Vadima Krasnoselskogo rossiiskomu izdaniiu «Parlamentskaia gazeta»", *idem*.

[96] „Vadim Krasnoselski: «Liubâie popâtki razrușiti suișestvuiușii mirogarantiinâi mehanizm mogut privesti k otkatu moldo-pridnestrovskogo konflikta k de-facto situații naciala 90-h godov»", 3.12.2020. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/vadim-krasnoseljskiy-lyubie-popitki-razrushitj-suschestvuyuschiy-mirogarantiyniy-mehanizm-mogut-privesti-k-otkatu-moldo-pridnestrovskogo-konflikta-k-de-fakto-situatsii-nachala-90-h-godov-.html (accesat: 24.02.2021).

[97] „Vadim Krasnoselski: „Mirotvoreț stal odnim iz simvolov Pridnestrovskoi Moldavskoi Respubliki, ee neotiemlemoi ciastiu", 29.06.2021. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/vadim-krasnoseljskiy-mirotvorets-stal-odnim-iz-simvolov-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-ee-neotyemlemoy-chastjyu-.html (accesat: 24.02.2021).

[98] „Glava gosudarstva prineal uciastie v țeremonii otkrâtia pamiatnika Voinam-Mirotvorțam", 27.07.2017. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/v-benderah-otkrit-pamyatnik-voinam-mirotvortsam.html (accesat: 24.02.2021).

[99] „Prezident s suprugoi prineal uciastie v prazdnicinâh meropriatiah, posveașennâh 25-i godovșine obrazovania OGRV v Pridnestrovie", 3.07.2020. http://president.gospmr.org/press-sluzhba/novosti/prezident-s-suprugoy-posetili-prazdnichniy-kontsert-posvyaschenniy-25-y-godovschine-obrazovaniya-ogrv-v-pridnestrovje.html (accesat: 24.02.2021).

În realitate, însă, soldatul rus apără interesele Federației Ruse. Kremlinul nu a ascuns niciodată acest lucru, proiectând și susținând separatismul transnistrean, și declanșând apoi războiul din 1992. Încă de la începutul anilor '90, reprezentanții puterii de la Moscova afirmau că „Transnistria este pământ rusesc ...și trebuie să-l apărăm cu toate mijloacele și pe toate căile", insistând „să fie aduse în stare de pregătire deplină de luptă toate unitățile militare"[100], declarând totodată că Armata a 14-a „este și va fi în slujba statului rus"[101] și „va sta cât va fi nevoie în interesele Federației Ruse"[102]. De aceea, Kremlinul nu acceptă nici retragerea trupelor, nici internaționalizarea contingentului de pacificatori. Deși în mai 2010, într-o declarație comună a Președintelui Federației Ruse D. Medvedev și cel al Ucrainei, V. Ianukovici, vizând reglementarea transnistreană[103] se menționa că părțile susțin ideea transformării misiunii de menținere a păcii într-o misiune sub egida OSCE, conform declarației de la Moscova din 18 martie 2009, în realitate narativul Moscovei este axat totuși pe păstrarea intactă a misiunii actuale. Astfel, reprezentantul delegației ruse în Comisia mixtă de control, Victor Șanin, declara că „nu există nicio alternativă la desfășurarea unei operațiuni comune de menținere a păcii în Transnistria"[104].

Similară este și retorica Kremlinului referitoare la prezența militară rusă pe teritoriul RM. Retragerea trupelor din Republica Moldova ar însemna pierderea controlului asupra Chișinăului. De aceea Moscova narează în favoarea păstrării acestora, asumându-și unilateral un rol de garant al stabilității în regiune. Încă în 1995, spre exemplu, Duma de stat a Federației Ruse invoca, într-un document, că retragerea Armatei a 14-a va duce la escaladarea bruscă a tensiunii pe teritoriul Transnistriei[105]. Această poziție a rămas constantă în retorica

---

[100] „Dispoziție a Ministrului Apărării al Rusiei Pavel Graciov dată Generalului Netkaciov, Comandant al Armatei a 14-a", 19 mai 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 330-331.

[101] „Scrisoare de răspuns a comadantului Armatei a 14-a, A. Lebed, la telegrama Ministrului Apărării al Rusiei P. Graciov" 22 septembrie 1992", 24 septembrie 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 448.

[102] „Telegramă de răspuns a Ministrului Apărării al Federației Ruse, Pavel Graciov, la scrisoarea comadantului Armatei a 14-a, A. Lebed, din 22 septembrie 1992", 24 septembrie 1992. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 449.

[103] „Sovmestnoe zaiavlenie prezidentov Rossiskoi Federații i Ukrainî po pridnestrovskomu uregulirovaniu", 17.05.2010. http://kremlin.ru/supplement/561 (accesat: 22.03.2021).

[104] „Predstaviteli RF v Obiedinennoi kontrolinoi komissii: alternativî nâneșnemu formatu mirotvorceskoi operații net", 30.12.2005. https://regnum.ru/news/polit/568522.html (accesat: 22.03.2021).

[105] „Hotărârea Dumei de Stat a Federației Ruse «Cu privire la situația creată în jurul Armatei a 14-a»", 26 aprilie 1995. In: *Conflictul transnistrean,* vol. II, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 101.

Kremlinului până la ora actuală. Chiar dacă în 1999, la summitul OSCE de la Istanbul, Rusia și-a asumat angajamentul de a-și retrage trupele și munițiile din Transnistria, directiva nu s-a respectat. Mai mult decât atât, odată cu schimbarea conducerii Federației Ruse și venirea în fruntea statului a Președintelui V. Putin, Kremlinul a „îngropat" această promisiune. În 2004, Igor Savolsky, un reprezentant al Ministerului rus de Externe, afirma că retragerea trupelor și armelor rusești din Transnistria se va efectua numai după soluționarea pașnică a conflictului transnistrean[106]. Iar în 2010, un alt reprezentant al Ministerului de Externe al Federației Ruse, Andrei Nesterenko, menționa că prezența militară rusă în Transnistria corespunde pe deplin statutului Rusiei de țară garant în reglementarea transnistreană și că grație prezenței pacificatorilor ruși nu se mai varsă sânge[107]. La declarațiile actualului Președinte al RM, Maia Sandu, privind retragerea trupelor ruse și înlocuirea misiunii de pacificatori ruși cu o misiune sub egida OSCE, reprezentanții puterii de la Moscova au reacționat imediat, exprimându-și dezacordul. Purtătorul de cuvânt al Președintelui FR, D. Peskov, a menționat că noul Președinte ales al RM nu a discutat în prealabil cu Moscova propunerea sa de a înlocui pacificatori ruși din Transnistria cu observatori din partea OSCE[108] și că schimbarea status-quo-ului trupelor ruse ar putea duce la destabilizarea situației din stânga Nistrului[109]. Ministrul rus de Externe, S. Lavrov, afirma, în același context, că „anume pacificatorii ruși au oprit conflictul" și că acum „mențin stabilitatea în regiune ca să nu reizbucnească un conflict sângeros"[110]. Iar Vladimir Putin zice ca Maia Sandu nu a spus nimic nou, că aude de mai mulți ani de la reprezentanții statelor vestice că contingentul pacificator trebuie scos, afirmând că nu este împotrivă, doar că acest lucru se va putea realiza „atunci când se va normaliza dialogul dintre Transnistria și cealaltă parte a Moldovei"[111].

Astfel, ideea retragerii trupelor străine și internaționalizarea misiunii de menținere a păcii constituie un element cheie al narațiunilor și dezbateri-

[106] „MID RF: Rossia uidet iz Pridnestrovia, kogda nastupit mir", 26.10.2004. https://www.rbc.ru/politics/26/10/2004/5703b6709a7947783a5a5c56 (accesat: 22.03.2021).

[107] „MID RF: Rossia ne otkajeța ot mirotvorcheskoi missii v Pridnestrovie", 29.10.2010. https://regnum.ru/news/polit/1341655.html (accesat: 22.03.2021).

[108] „Peskov prokomentiroval prizâv Sandu vâvesti rossiiskih voennâh iz Pridnestrovia", 30.11.2020. https://www.interfax.ru/world/739241 (accesat: 22.03.2021).

[109] „Peskov: izmenenie status-kvo v Pridnestrovie mojet privesti k serieznoi destabilizații", 30.11.2020. https://tass.ru/politika/10129237 (accesat: 22.03.2021).

[110] „Lavrov otvetil Maie Sandu na prizâv vâvesti rossiiskih mirotvorțev iz Pridnestrovia", 2.12.2020, https://www.youtube.com/watch?v=8Y9_KRJazNI (accesat: 22.03.2021).

[111] „Putin zaiavil, șto v țelom za vâvod svoih mirotvorțev iz Pridnestrovia", 17.12.2020. https://tass.ru/politika/10283245 (accesat: 22.03.2021).

lor referitoare la conflictul transnistrean. Deși nu există consens vis-a-vis de acest subiect, cert este, că prezența militară rusă în stânga Nistrului constituie un impediment în rezolvarea problemei separatismului și un pericol la adresa independenței Republicii Moldova.

În loc de concluzii

Analizând narațiunile politice privind problema transnistreană, observăm viziuni și mesaje diferite și contradictorii la Chișinău și Tiraspol. Retorica Tiraspolului include și repetă aceleași idei și formulări de la ocazie la ocazie, de la an la an, enunțate de diverși reprezentanți ai regimului separatist, dar mai ales de așa-numitul lider al administrației transnistrene. Sunt mesaje-șablon care fac referire la așa-zisul „popor transnistrean", pretinsa „statalitate transnistreană", „stat independent transnistrean", „granițe de stat ale RMN" care constituie nucleul adresărilor, discursurilor, declarațiilor de la Tiraspol de la începuturile manifestării separatismului în raioanele din stânga Nistrului până în prezent. Astfel, spre exemplu, referindu-se la războiul din 1992, Vadim Krasnoselski afirmă că „scopul agresorilor a fost de a lichida statalitatea transnistreană", „transnistrenii și-au apărat statul" și că în martie a avut loc „începutul agresiunii împotriva poporului transnistrean", „genocidul împotriva poporului transnistrean" etc. Toți acești termeni și concepte au fost inventați pentru a „justifica" crearea entității politice secesioniste în stânga Nistrului, pe teritoriul Republicii Moldova, pentru că din punct de vedere istoric, nu poate fi vorba nici de un popor transnistrean, nici de un stat transnistrean. La momentul destrămării URSS-ului, în raioanele de est ale RSSM de atunci, nu se identifica nimeni drept transnistrean, fapt demonstrat de datele recensământului din 1989, conform cărora acolo locuiau moldoveni (40%), ucraineni (30%) și ruși (25%). Așa-zișii „transnistrenii" au apărut atunci când Kremlinul a decis să tempereze tendințele spre o reală independență a Republicii Moldova și să-și păstreze influența asupra ei. De atunci până în prezent propaganda transnistreană propulsează, prin retorica sa și folosind toate celelalte pârghii posibile, ideea „poporului și statalității transnistrene". La fel ca și pretinsul „popor transnistrean", „statalitatea" transnistreană nu a fost recunoscută de jure de nicio țară din lume.

În Republica Moldova Tiraspolul vede un stat vecin, vorbind despre „Constituția statului vecin", „relații de bună vecinătate între două state independente" etc. Mai mult decât atât, retorica Tiraspolului este provocatoare. Vadim Krasnoselski dă de înțeles, prin declarațiile și directivele sale, că nu se împacă nici cu nerecunoașterea așa-zisei „statalități transnistrene" și nici cu hota-

rele de facto ale regiunii separatiste. Referindu-se la Cocieri, Corjova, Molovata Nouă și altele, el folosește, spre exemplu, expresia „localități aflate temporar sub jurisdicția RM” [112], făcând aluzii la o posibilă „extindere” în viitor a teritoriului controlat de Tiraspol. Astfel, retorica reprezentanților entității separatiste din stânga Nistrului este alarmantă pentru Republica Moldova, pentru că nu are un caracter constructiv și boicotează dialogul.

Chișinăul și Tiraspolul se situează pe poziții diametral opuse referitoare la statutul raioanelor de est. În timp ce la Chișinău se declară că „nu vom renunța niciodată să ne reunificăm țara”[113], reprezentanții regimului separatist declară că nu intenționează să ia în considerare scenariile de reintegrare în Republica Moldova[114] și că scopul lor final este să consolideze „statalitatea” cu orice preț[115] și să fie recunoscută independența RMN, cu perspectiva integrării ulterioare a acesteia în Federația Rusă. Din 2003, dar mai ales după 2006, retorica separatiștilor este axată nu doar pe independență, dar și pe o viitoare aderare la Federația Rusă. Și dacă Chișinăul consideră că „Transnistria este trup din trupul Moldovei”[116], acest lucru nu este împărtășit de autoritățile de la Tiraspol, care zic că Transnistria este „pământ slav”[117] și că „transnistrenii tradițional se consideră parte a Federației Ruse, a lumii ruse și

---

[112] Ob uproșennom poreadke peresecenia gossudarstvennoi graniți Pridnestrovskoi Moldavsoi Respubliki inostrannâmi grajdanami, postoianno projivaiușimi v nasselennâh punktah Pridnestrovskoi Moldavskoi Respubliki, raspolojennâh na territoriah, vremenno nahodeașihsea pod kontrolem Respubliki Moldova, a takje v otdelnâh prigranicinâh punktah Respubliki Moldova, 4.06.2019. http://president.gospmr.org/pravovye-akty/ukazi/ob-uproschennom-poryadke-peresecheniya-gosudarstvennoy-granitsi-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-inostrannimi-grajdanami-postoyanno-projivayuschimi-v-naselennih-punktah-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki-raspolojennih-na-territoriyah-vremenno-nahodyaschihsya-pod-kontrolem-respubliki-moldova-a-takje-v-otdeljnih-prigranichnih-naselennih-punktah-respubliki-moldova.html (accesat: 24.02.2021).

[113] Mesajul Președintelui Republicii Moldova cu prilejul comemorării victimelor conflictului armat de pe Nistru, 02 martie 2016. https://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/mesajul-presedintelui-republicii-moldova-cu-prilejul-comemorarii-victimelor-conflictului-armat-de-pe-nistru (accesat: 15.03.2021).

[114] Alexei Zabrodin, Dmitri Laru, Interviu cu Vadim Krasnoselski, 30.07.2018. https://iz.ru/771442/aleksei-zabrodin-dmitrii-laru/poka-rossiiskii-mirotvoretc-na-dnestre-voiny-ne-budet (accesat: 25.02.2021).

[115] Igor Smirnov: „Glavnaia zadacia – ukrepleati nașu gossudarstvennosti”, 02.03.2017. http://www.vspmr.org/news/supreme-council/igorj-smirnov-glavnaya-zadacha-ukreplyatj-nashu-gosudarstvennostj-.html (accesat: 24.02.2021).

[116] „Apel al Președintelui R.S.S. Moldova către cetățenii din stânga Nistrului, 21 noiembrie 1990”. In: *Conflictul transnistrean,* vol. I, ed. Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, p. 181.

[117] „Pridnestrovie dokazalo svoiu sostoiatelnosti”.

a spațiului informațional unic”[118] și că nicio forță nu i-ar „putea îndepărta de lumea rusă”[119].

La sfârșitul prezentului studiu confirmăm existența abordărilor diferite și a narațiunilor contradictorii referitoare la reglementarea transnistreană. Alimentat și sprijinit de Kremlin, Tiraspolul narează în interesele statului-patron și „excelează” în mesaje agresive, toxice și false, dar constante la adresa Chișinăului. Autoritățile Republicii Moldova, însă, nu au o poziție fermă față de entitatea separatistă. Deși mesajul Chișinăului se axează pe integritatea teritorială a statului și vizează reintegrarea acestuia, în realitate, modul de realizare a acestor deziderate este văzut diferit. Narațiunile reprezentanților de stânga ai puterii sunt aproape la unison cu cele ale Tiraspolului, făcând jocul Moscovei. Guvernele de centru-dreapta narează în favoarea intereselor Republicii Moldova, dar optând pentru „pragmatism” în abordarea problematicii transnistrene și, din teama de a nu supăra Kremlinul, nu spun constant lucrurilor pe nume, prezentându-se astfel ca fiind slabe și nehotărâte, și, în final, nu sunt respectate de către Moscova. În consecință, conflictul secesionist rămâne o problemă perpetuă, Chișinăul nereușind și Moscova nedorind să o rezolve. Iar narațiunile politice – ale Chișinăului mai moderate și ale Tiraspolului mai radicalizate – denotă lipsa într-un viitor apropiat a perspectivei de soluționare a problemei separatismului în Republica Moldova.

Rezumat

Separatismul din raioanele de est ale Republicii Moldova – premisele și sursele care l-au alimentat, evenimentele pe care le-a provocat, războiul din 1992 și diverse alte subiecte conexe – generează narațiuni diverse și contradictorii în rândul actorilor politici interesați. Retorica Chișinăului, Tiraspolului și Kremlinului denotă viziuni și poziții diametral opuse. În timp ce la Chișinău se vorbește despre independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova – recunoscută internațional în 1991, la Moscova și în stânga Nistrului se inventează argumente pentru a justifica acțiunile separatiștilor tiraspoleni întreprinse de-a lungul ultimelor trei decenii în direcția creării și consolidării așa-numitei „statalități” transnistrene – existente de facto, dar nerecunoscute de nimeni pe plan internațional.

[118] „Vadim Krasnoselski: Pridnestrovie – ciasti russkogo mira”, 6.07.2021. https://www.pnp.ru/in-world/vadim-krasnoselskiy-pridnestrove-chast-russkogo-mira.html (accesat: 25.02.2021).

[119] Doklad presidenta PMR Vadima Krasnoselskogo na mejdunarodnom forume rossiiskih sootecestvennikov „vmeste s Rossiei”. https://camenca.org/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/doklad-prezidenta-pmr-vadima-krasnoselskogo-na-mezhdunarodnom-forume-rossijskix-sootechestvennikov-vmeste-s-rossiej.html (accesat: 25.02.2021).

Studiul de față se axează pe analiza discursului politic privind problema transnistreană. Au fost examinate în special aspectele și subiectele tangențiale ale problemei menționate care sunt abordate mai des în narațiunile reprezentanților puterii și care domină în dezbaterile politice, acestea incluzând: contextele și premisele conflictului, războiul de pe Nistru, rolul Armatei a 14-a și al militarilor ruși și prezența militară rusă în raioanele de est ale RM, participanții direcți și părțile interesate, formulele vehiculate pentru soluționarea conflictului. Totodată, au fost luate drept bază și studiate preponderent declarațiile și narațiunile șefilor de stat (în cazul regiunii transnistrene – a pseudo-șefului regimului separatist), dar parțial și ale altor reprezentanți ai vârfurilor puterii, cât și ai unor partide politice, urmărindu-se poziția acestora în raport cu Transnistria pe parcursul anilor.

Cuvinte-cheie: Republica Moldova, integritate teritorială, regim separatist, războiul de pe Nistru, narațiuni politice.

Ludmila Coadă
Free International University of Moldova
E-mail: l_coada@yahoo.com